

Vzroki velike umrljivosti med zamorci

Med afriškimi zamorci vlada izredno velika umrljivost otrok, ki ima razne vzroke: malarijo, napačno prehrano, spolne bolezni itd. Mnogo zamork trpi zavoljo slabega srca, kar je v zvezi s tem, da so preobremenjene z delom. Moški se tam pač le redkokdaj lotijo težkega dela. Napačno je mnenje, da je zamorec za bolezni manj občutljiv nego Evropec. Res je, da vzdrži pod vročim soncem dolgo delo, ne da bi ga utrudilo, ne da bi se izčrpal. Toda za afriške bolezenske kali, za povzročitelje spalne bolezni, griže in jetike je bolj občutljiv nego Evropec, ki živi v tropskih krajih. Vzrok je v njegovi slabi prehrani. Mnoga plemena živijo skoraj samo od banan in mokastih gomoljk, mesa in maščob vidijo le malo. Spolne bolezni, nehiigiensko življenje, praznoverje in pomanjkanje zdravnikov so nadaljnji vzroki, da je umrljivost med zamorci zelo velika. V francoski Afriki pride na 30 do 40 tisoč domačinov komaj en zdravnik, v Belgijskem Kongu celo na 70 do 80 tisoč. V angleški Tanganjiki pride en zdravnik komaj na 100.000 domačinov. Dokler zamorska rasa ne bo zdrava in odporna, pa tudi kolonialno gospodarstvo ne more Evropi donášati vsega, kar bi moglo.

*

Jadralni letalec v višini 9200 m

Nemški pilot Erik Glöckner je dosegel nedavno s svojim jadralnim letalom višino 9200 metrov. Motorno letalo je pilota potegnilo najprej do višine 5000 m, nakar so jadralni aparat odpeli. Glöckner je izkoristil zračne struje in se je povzpental z jadralnim aparatom višje in višje. Letal je okoli Velikega Kleka in je zabeležil v višini 9000 m temperaturo 44 stopinj pod ničlo. Ko je bil 9200 m nad zemljo, pa mu je nenadoma začelo primanjkovati kislika, zato se je začel naglo spuščati k tlom, kjer je srečno pristal.

Avgust Šenoa:

Berač Luka

Povest iz vaškega življenja

»A ti, oče Mato?«

»Jaz?« ga je pogledal starec belo. »Kaj me vprašuješ, kaj me vprašuješ? Eh, da! Prav imaš, zakaj me ne bi vprašal. Trideset let je to moj dom, trideset let se vlačim na tej palici, ki sem si jo odrezal, preden sem šel po svetu. Nekoč sem živel med ljudmi. Toda to niso bili ljudje. Bili so krščeni, da, toda bili so kače, lisice, volkovi. Požrli so mi srce. Zdaj ga nimam več. Dovolj! Dovolj! Samo nikoli ne hodi stanovat k ljudem pod streho, rajši idi med neme zverine! Ali veš, da sem si sam zažgal svojo domačijo, potem pa odrezal to beraško palico? Ne hodi med ljudi! Oklaji te bodo. Ostani tu, tu boš sam svoj. Kdo ti more kaj? Jutri pojdeva na pot. Vodil te bom po sejnih. No, ali me poslušaj? Kadar boš videl, da mi ni več daleč zadnja ura, spravi me tu sem, tu hočem umreti. To si zapomni, ne bo ti žal!«

Luka je svojega novega očeta gledal ves začuden, poslušal ves začuden. Sam je svojo domačijo zažgal? Krščeni ljudje da so kače, volkovi? Morda je res, morda ni res. Morda se je Matu zmešalo, morda je govoril po pravici. Mnogo je Luka o tem premišljeval, v teh mislih je zaspal, ležeč na listju v beračevi kolibi iz koruzne slame. In sanjalo se mu je o tem, motno sanjalo. Kaj je on vedel, kaj je svet, kaj ljudje, kaj dobro, kaj hudo!

O prvem svitu sta se drugo jutro podala Mato in Luka na pot. Mahnila sta jo čez goro v drug kraj, v tuj kraj, kjer ju ni nihče poznal. Ko sta prekorčila vrh in prišla že do pol brega navzdol, se je Mato ustavil in je rekel:

»Glej, Luka, ali vidiš v dolini prvi dim in čuješ prve pse? Ljudje so blizu, gotovo bova v tem hrastovju srečala kake drvarje. Zdaj glej, da mi boš slep! Stisni oči, primi se za zadnji kraj palice, drži glavo visoko! Tako! Korakaj počasi, plaho, spotakni se včasih za šalo ob kak kamen ali kako koreniko! Saj si slep, ali si čul: slep!«

Luka je storil, kakor mu je Mato rekel.

Prišla sta v vas, a pred nju so pridrli psi, hudi, zobati psi, ki so besno lajali na berača. Pes je hud na vsakega reveža, posebno še, če je tuj. Toda Mato jih je lopnil z drenovo palico po gobcu in kodri so stisnili rep med noge in se pobešenih glav umaknili v živo mejo.

Obhodila sta hiše po vrsti. Ah, kako se je Mato nacvilil pred vsakim pragom in namoledoval v božje ime in Marijino! Kaka nesreča, ko mu je sin slep od rojstva, on sam je hrom! Iz Pokolpja da sta, tu jima je koča pogorela, onadva pa sta ostala na milost Bogu in ljudem — kakor pšenično zrno na kamnu. Hromec vodi slepca.

To je pripovedoval Mato, stari lisjak, Luka pa se je čudil, kako hromec silno laže, a še bolj se je čudil, da ljudje vse to verjamejo.

Od nobenih vrat nista odhajala prazna. Tu so jima dali sira, tam hlebec kruha, kako jajce, tam dvajsetico, povsodi pa sta se jim smilila in blagoslavljalji so ju: Bog se vaju usmili! Posebno ženske, ki so bolj mehkega srca, so bile dobrotljive; kimale so z glavo in solze so jim prišle, ko so videle in čule uboge pogorelece.

Tako sta šla dalje in dalje iz kraja v kraj, a vsak kraj sta požela, ker je bil Mato ostrega pogleda in je vedel, kje dobra turščica raste, kje pust sirek. Po sejnih in na proščenjih je godel Luka in pel in nategoval vrat, ko da ga je mati slepca rodila. Ljudje so se zgrnili okoli njegovih gosli kakor žejni okoli studenca, a Mato je tedaj kimajoč z glavo žalostno rekel:

»Glejte, glejte, božji ljudje, ta je slep prišel na svet kakor mače ali pes in slep je ostal in slep bo

ostal! Da bi mu Bog vžgal nebeško luč! Ne vidi ne sonca ne meseca ne onega grizljaja, ki mu ga daje usmiljena roka. Dajte mu, usmilite se ga! Hvala, hvala, dobre dušice moje, Bog vam povrni!«

Pa da ste videli, kako je padalo v Lukovo kapo vse po groš, po dva in še več! Slepci po vsej okolici so zamrzeli Luko. Imel je močnejši glas, in medtem ko so oni vedno iste pesmi gonili, je pel Luka vedno nove, kakor da jih je stresal iz rokava, in tako jim je ostajala kapa prazna.

»Kateri zlodej ga je prinesel!« so govorili. »Z ust nam je utrgal naš vsakdanji kruh. Ali nima vsak slepec pravico na svoj okraj? Neumni norci pa dirjajo za njim kakor za medvedom. Kdo mu je dovolil, da poje nove pesmi? Nesreča neka, za groš leze po tujih krajih, kaj se doma ne živi?«

Tako in še stokrat huje so govorili slepci o Luku. Ali kaj je pomagalo? Zaman laja pes, kadar grom grmi; kar je prej kapljalo v njihove klobuke, to se je zdaj usipalo v Lukovo torbo.

Tri leta sta obiskavala Mato in Luka gore in doline, nekaj po Medmurju, nekaj po Slavoniji, izogibala pa sta se Zagreba, kjer bi bil Mata vsak otrok spoznal.

Iznenada je prijel Mata hud kašelj. Dušil ga je vsako noč. In starec je dejal Luku:

»Čuj, Luka! Vtakni godalo za gosli! Kašelj me duši, kakor da mi kdo rebra stiska z železom. Hudo je, vidim, da ni več daleč do konca. Pojdiva proti Zagrebu! Dvanajsta ura je blizu. Glej, da ne zamudiva, pazi na torbo, težka je, ti si močnejši!«

Luka je začudeno pogledal starca in je poslušal. Zares sta odšla proti Zagrebu. Matu je postajalo hudo. Moral je postajati in loviti sapo.

Ko sta se vzpenjala na ono zadnjo goro, je dejal Mato Luku:

»Zdaj lahko prosto gledaš, zdaj nisi več slepec. Da prideva le do vrha, tam bova sedla, tam si bova počila. Da, stare noge niso za pot.«

Na slemenu sta sedla oba pod hrast. Širok, daljen razgled se je razprostrl pred njima. Bilo je vedro in toplo, bilo je duši lahko. Mato je nagnil glavo, zastrmel je otožno v svet, kakor da si ga hoče prav po človeško, po domače pogledati, kajti Bog ve...

Oba sta molčala. Nobeden ni našel prave besede. Mato je bil pogumnejši in je začel takole:

»Da, da! To je zopet moj kraj! Glej, tu je moja vas, kjer sem imel svoj dom! Zdaj raste brinje ondot in šipek. Saj ni čudno! Trideset let je že in več. Zdaj še vidim vse to, enkrat še — potem pa, veruj, nikoli več. Ne morem se tega do sita nagledati in zdaj se mi zdi, da je čas zbežal ko ptica.«

»Ali nimate nikogar v vasi, oče Mato?« je povzel Luka.

»Niti žive duše.«

»Večkrat že ste mi rekli, da ste imeli hišo; zakaj ste jo zapustili?«

»Pusti to, sinko,« je odmahnil Mato, »to so bili črni dnevi. Ali zakaj ti ne bi povedal vsega? Tebe še imam, tebe sem na cesti našel — pa bom itak kmalu moral s tega sveta. Jaz sem bil pošten kmet, imel sem domačijico, kos zemlje, kravico in svojo ženo. Bila je lepa. Zato se je našel gospodek, še je živ ta stari grešnik. Ta mi je ženo zmotil, zapeljal. Jaz sem za to izvedel, vprašal sem ženo in ona se mi je spovedala svojega greha. Tepel sem jo noč in dan, pil sem dan na dan, vas se mi je smejala, tožil sem zločinca, gospóda se mi je smejala. Pa sem zopet tepel ženo in zopet pil. Nazadnje mi je umrla. položil sem jo na oder, zraven odra sem prižgal dve sveči. Ko sem tu zraven par stal, so zvečer ljudje zijali v moja okna in se mi smejali, čuješ, smejali.

(Dalje sledi)

DARUJTE ZA PROSVETNI DOM NA PREVALJAH V BLAGU ALI DENARJU!